

Flugten over grænsen

4. – 7. klasse

Sprog: Norsk med danske undertekster

Censur: Ej fastsat af Medierådet

Originaltitler: Flukten over grensen, Norge 2020

Genrer: Drama

Instruktører: Johanne Helgeland

Samlede spilletid: 96 minutter

Temaer: Børn i verden, flugt, krig, nazisme, antisemitisme

Fag: Dansk, historie

Illustrationer fra filmen: Nordisk Film

Undervisningsmateriale er udviklet af © Salaam Film & Dialog. Skribent Lisbeth Lyngse og Jørgen Madsen.

Indhold

Velkommen til Salaam Film & Dialog	3
Om Salaams oplægsholdere	4
Brug undervisningsmaterialet før og efter filmoplevelsen	5
Salaam og Verdensmålene	5
Fællesmål	6
DANSK, fortolkning efter 6. klassesettrin	6
HISTORIE, historiebrug efter 6. klasse.....	6
Før filmen	7
Handling	10
Personer	11
Efter Filmen	12
Opgave dansk: Fortolkning.....	12
Personkarakteristik for 4. og 5. klasse.....	13
Personkarakteristik for 6. og 7. klasse.....	13

Velkommen til Salaam Film & Dialog

Salaam Filmfestival i Cinemateket i København, Foto Nicolai Perjesi

Med film fra alverdens lande og levende, personlige oplæg tilbyder Salaam et globalt udsyn og øget indsigt i verdens kulturer.

Film er en magisk nøgle til kulturel bevidsthed og forståelse, især på grund af filmens evne til at skabe identifikation hos den enkelte. På baggrund af filmoplevelserne skaber vi personlige møder mellem eleverne og vores oplægsholdere, som udfordrer stereotyper og nuancerer holdninger til fællesmenneskelige og eksistentielle temaer.

Vores aktiviteter med film og dialog kan bruges i alle fag og bidrager til arbejdet med den internationale dimension i skolen.

Den behandling af filmenes temaer, vi lægger op til, udspringer af en forståelse af, at alle kulturer er flerstemmige og nuancerede. Vi ser og oplever alle verden gennem kulturelle briller, som formes af vores omgivelser, opvækst, køn, seksualitet og etnicitet. Alt for ofte ser vi kun en anden kultur gennem vores egne kulturelle briller. I Salaam ønsker vi at støtte en proces, hvor vi sammen lærer at se ud over vores kulturelle brillers logik.

Om Salaams oplægsholdere

I Salaam ser vi grundlæggende mangfoldighed som en mulighed, der kan styrke vores samfund. Ofte er det først, når nogen udefra stiller spørgsmål, at vi bliver klar over, hvordan og ikke mindst hvorfor vi gør, som vi gør. At stille gode spørgsmål kræver dog at vi ved, hvordan vi skal interagere med hinanden i et mangfoldigt samfund på en konstruktiv måde. Den udfordring tager vi op.

Derfor taler vi på Salaam om 'et kulturelt dobbeltblik'. Vi har valgt at prioritere oplægsholdere, der har flere kulturer og sprog tæt inde på livet, da vi mener, at deres særlige blik på kulturelle fænomener er berigende og lærerigt.

Brug undervisningsmaterialet før og efter filmoplevelsen

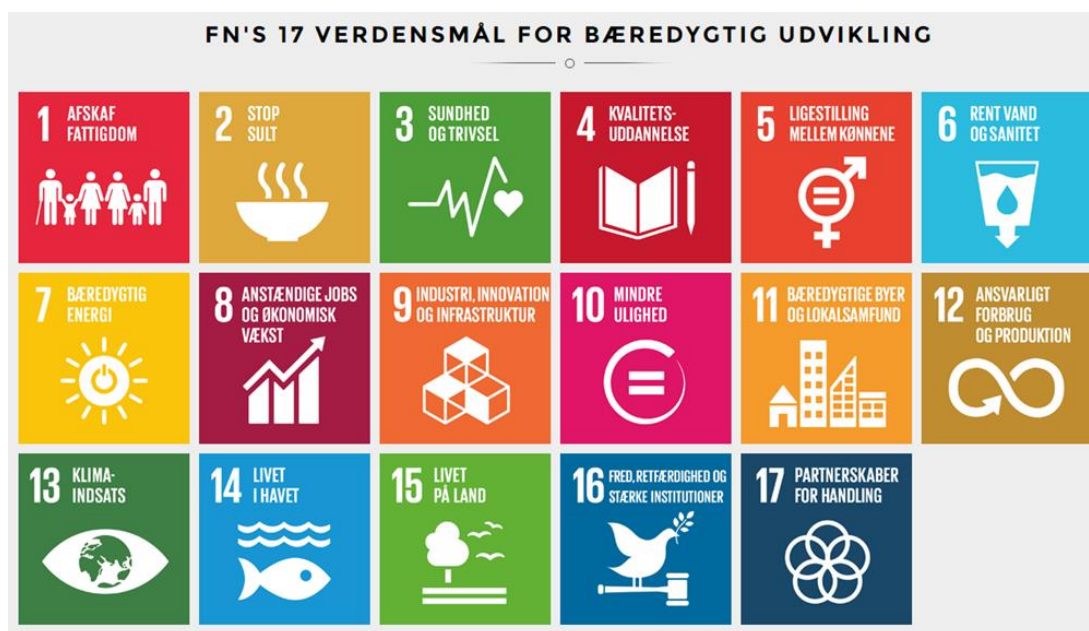
Vores undervisningsmaterialer er tilrettelagt, så de kan bruges både før og efter film og dialogarrangementerne. Der er opgaver til begge dele, men det betyder ikke, at de opgaver, vi har valgt at lægge før filmen, kun kan bruges der. Det afgør læreren selv.

Hvor der er behov for det, er der et afsnit om baggrunden for den handling der udspiller sig i filmen. Det er ofte, når filmen tager udgangspunkt i virkelige begivenheder eller udspiller sig på baggrund af historiske begivenheder.

Der er et handlingsreferat, som kan støtte elevernes hukommelse, når de skal arbejde med opgaverne. Det kan være en god ide først at give eleverne referatet efter de har set filmen, så det ikke ødelægger oplevelsen i biografen.

Salaam og Verdensmålene

Salaam samarbejder med NGO'er, foreninger og organisationer der tilbyder undervisningsmaterialer til skolernes arbejde med FN's Verdensmål.

Filmene **Flugten over grænsen** kan sammen med undervisningsmaterialet starte en samtale om venskab, om inklusion, åbenhed overfor dem vi ikke kender, en verden uden diskrimination, krig og flugt. MÅL 10: MINDRE ULIGHED og MÅL 16: FRED, RETFÆRDIGHED OG STÆRKE INSTITUTIONER.

Fællesmål

DANSK, fortolkning efter 6. klassestrin

Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer.		Fremstilling	
	1.	Eleverne kan udarbejde anmeldelser, instruktioner og fagtekster.	Eleven har viden om kommenterende og forklarende fremstillingsformer.
	2.	Eleven kan udarbejde dramatiske, dokumentariske og interaktive produkter.	Eleven har viden om virkemidler i drama og dokumentar på film, i tv og på nettet.

HISTORIE, Kronologi og sammenhæng efter 6. klasse

Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder.	Kronologi, brud og kontinuitet		Det lokale, regionale og globale	
	Eleven kan placere historiske perioder i absolut kronologisk sammenhæng	Eleven har viden om historiske perioders tidsmæssige placering.	Eleven kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie.	Eleven har viden om samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie.
	Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien	Eleven har viden om væsentlige træk ved historiske perioder.	Eleven kan redegøre for konsekvenser af samspil mellem dansk historie og omverden.	Eleven har viden om konsekvenser af samspil mellem dansk historie og omverden.

Baggrund

Hitler hyldes under et besøg i byen Eger i 1938.
Foto: Wikipedia.

I 1933 tog det nazistiske parti med Adolf Hitler i spidsen magten i Tyskland. Partiet havde en stærkt nationalistisk og racistisk ideologi. Det førte i første omgang til forfølgelse af jøder i Tyskland, hvor de ikke måtte være ansat i offentlige stillinger eller eje forretninger, og de skulle have en gul stjerne syet på tøjet, så man altid kunne se, hvem der var jøde.

Senere blev de tyske jøder ført til koncentrationslejre, hvor de blev interneret. Her blev de sat til hårdt arbejde uden at få ret meget at spise. Andre lejre var deciderede udryddelseslejre, hvor jøderne blev gasset i gaskamre.

Formålet var at udrydde alle jøder i Tyskland. I 1939 angreb Tyskland Polen og det blev starten på 2. Verdenskrig, hvor Tyskland besatte en lang række lande i Europa, herunder Norge og Danmark. Derefter indførte de samme politik overfor jøderne i de besatte lande, som i det nazistiske Tyskland.

Da Tyskland gik ind i Danmark og Norge 9. april 1940 valgte den danske regering at overgive sig og samarbejde med tyskerne. I Norge kæmpede hæren imod, men måtte give op to måneder senere.

Både i Danmark og Norge var der nazistiske partier, der støttede Tysklands politik, men ingen af dem fik støtte i befolkningen. I Norge hed partiet Nasjonal Samling og lederen hed Vidkun Quisling. Quisling havde i perioder regeringsmagten i Norge, men Nasjonal Samlings forsøg på at nazificere det norske samfund mislykkedes på grund af modstand i befolkningen.

Det er i den situation i Norge, hvor Tyskland har besat landet, og jøderne forfølges for at blive sendt til tyske koncentrationslejre, at de fire børn i filmen flygter mod grænsen til Sverige, som var neutralt under 2. verdenskrig og derfor kunne tage imod flygtninge.

Vidkun Quisling ved Nasjonal Samlings 8. stævne i 1943.
Foto: Wikipedia

Før filmen

Kronologi og sammenhæng 6. og 7. klasse

Antisemitisk grafitti i Oslo i 1941. Foto: Anders Beer Wilse

Danmark og Norge under tysk besættelse

Formålet med denne opgave er, at I skal finde ud af, hvordan 2. verdenskrig og Holocaust påvirkede Danmark og Tyskland forskelligt. Det hedder sig at de skandinaviske lande har meget til fælles, men historisk er der også mange ting, der udviklede sig meget forskelligt i de skandinaviske lande. Ikke mindst under 2. verdenskrig.

Da de tyske tropper invaderede Danmark og Norge 9. april 1940, overgav Danmark sig med det samme, mens man i Norge valgte at kæmpe mod tyskerne. I Danmark valgte politikerne at samarbejde med tyskerne, i Norge flygtede regeringen og kongen ud af landet.

Det kom til at betyde en stor forskel for befolkningerne under den tyske besættelse, ikke mindst for den jødiske del af befolkningen. I Danmark mistede 0,8% af den jødiske befolkning livet som følge af den nazistiske forfølgelse, i Norge var det tilsvarende tal 44,8%.

I skal nu dele klassen i fire grupper. Hver gruppe skal udarbejde et foredrag for klassen, hvor I besvarer et af følgende spørgsmål:

- Hvordan forløb den tyske besættelse i Danmark?
- Hvordan forløb den tyske besættelse i Norge?
- Hvad skete der med den jødiske befolkning i Danmark?
- Hvad skete der med den jødiske befolkning i Tyskland?

Når alle grupper har holdt deres foredrag i klassen, kan tage en fælles diskussion om, hvad I mener, der er grundene til, at Danmark og Norge udviklede sig så forskelligt under besættelsen.

Her er links til forskellige steder, hvor du kan læse om Danmark og Norge under den tyske besættelse, og hvordan jøderne i de to lande fik forskellige skæbner:

Den store Danske: Holocaust <https://denstoredanske.lex.dk/holocaust>

Faktalink: Holocaust på skoleskemaet <https://faktalink.dk/tema-holocaust>

Wikipedia: Norge under 2. verdenskrig: https://da.wikipedia.org/wiki/Norge_under_2._verdenskrig

Faktalink: Besættelsen 1940-45 <https://faktalink.dk/titelliste/besa>

Videnskab.dk: Derfor overlevede så mange danske jøder nazismen <https://videnskab.dk/kultursamfund/derfor-overlevede-sa-mange-danske-joder-nazismen>

Information: Jøderne i Norge var en upopulær minoritet i 1942 <https://www.information.dk/kultur/2018/12/joederne-norge-upopulaer-minoritet-1942>

Indgangen til den berygtede nazistiske udryddelseslejr Auschwitz. Foto Wikipedia.

Handling

'Flugten over grænsen' foregår i Norge under 2. Verdenskrig. Norge var under krigen besat af det nazistiske Tyskland. I filmen bor Gerda på 10 år og hendes bror Otto på 12 sammen med deres forældre i et stort hus ude på landet. Filmen starter med at Gerda, filmens unge heltinde, kæmper sig vej gennem sit værelse med et sværd og ud ad vinduet, mens hun forestiller sig at være en af de tre musketerer.

Gerda tror på musketerernes idealer om tapperhed, kammeratskab og selvopofrelse, og derfor kan hun ikke lide tyskerne, mens Otto bliver tiltrukket af en nazistisk rekrutteringsmand, som også er hans bedste vens far. På møder for de lokale nazister lærer han at nære mistillid til det jødiske folk, fordi han får at vide, at de er årsagen til verdens problemer.

I dagene op til jul bliver Gerda og Ottos forældre anholdt af tyskerne og deres norske håndlangere. Da forældrene bliver ført ud ad døren i håndjern, siger far: "Husk, at julegaverne er i kælderen, og at I skal tage dem med til tante Vigdis". Julegaverne viser sig at være to jødiske børn Sarah og Daniel, hvis forældre er taget af nazisterne.

Tante Vigdis bor i nærheden af grænsen til Sverige. Filmen beskriver børnenes dramatiske tur mod grænsen. Under flugten står børnene på et tog uden billetter med fare for at blive fanget. En hjælpsom togbetjent lader dog som ingenting og lader dem køre med. Imidlertid er tante Vigdis ikke hjemme, men Gerdas og Ottos lidt ældre fætter, Per, kører dem skjult i en lastbil tæt på grænsen til Sverige. Her får de mulighed for at søge tilflugt hos en ældre, venlig kvinde, som til børnenes rædsel viser sig at være nazist, der har til hensigt at angive dem til tyskerne. Børnene når at flygte ind i skoven, mens Per i sidste øjeblik slipper væk i lastbilen. Selv en tysk soldat, der deltager i eftersøgningen, viser forståelse for børnenes situation som flygtninge og vender ryggen til, mens de endnu engang når at flygte.

Personer

Gerdas fantasi og evne til at sætte mod i sine venner gennem sine fortællinger forstærkes i løbet af filmen. Musketernes idealer – tapperhed, kammeratskab, selvpofrelse – kommer naturligt til Gerda.

Otto bliver allerede tidligt i filmen tiltrukket af en nazistisk rekrutteringsmand, og vi ser den skadelige indvirkning, nazisternes brutale og hadefulde ideer har på hans indstilling. Han nærer mistillid til det jødiske folk, fordi han har fået at vide, at de er årsagen til verdens problemer.

Sarah har stadig en følelse af undren over verden, og hun absorberer ivrigt Gerdas sange og eventyr. Der er et magisk livsbekræftende blik i Sarahs øjne, da hun indser kraften i Gerdas historier, som kan forvandle hjerter.

Daniel er såret af samfundets fjendtlighed mod ham som jøde, og han har trukket sig ind i sig selv. Han er på vagt over for venlighed og endda de norske ikke-jøders skikke. Han reagerer på de festlige julesange, Gerda synger med et: "Vi fejrer ikke Jul." Daniel bekymrer sig kun om at beskytte sin søster Sarah.

Per

Mor

Far

Tante Vigdis

Efter Filmen

Opgave dansk: Fortolkning

I denne opgave skal I arbejde med at fortolke eller analysere filmen. Det betyder, at I skal gå længere ind i arbejdet med at forstå handlingen i filmen og hvilken rolle de forskellige karakterer har, og hvad det betyder for handlingen i filmen.

I skal bruge aktantmodellen til at placere karaktererne i filmen, og tale mere om deres rolle. Aktantmodellen er på illustrationen herunder. Tegn aktantmodellen på tavlen og skriv filmens karakterer ind i den. Brug persongalleriet på side 10, men tag gerne flere af filmens karakterer med.

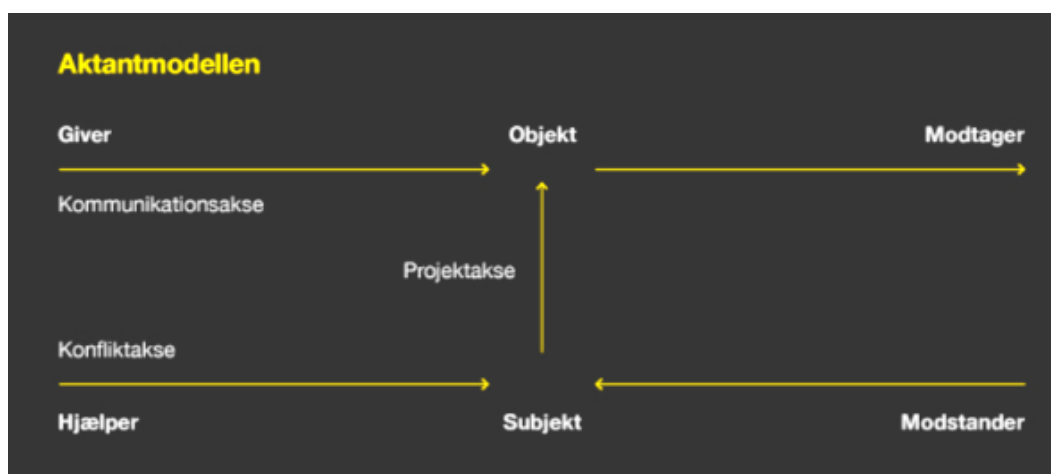

Illustration: Aktantmodellen (DFI)

Hvem er hovedpersonen eller hovedfiguren (subjektet i modellen)? Hvad vil han (Objektet i modellen)? Hvem er hans venner/hjælpere? Hvem er hans fjender? Hvad er problemet? Hvorfor er det opstået? Hvordan bliver problemet løst?

Tal sammen om det i klassen og prøv at give en lille karakteristik af den person I skriver ind i modellen.

Personkarakteristik for 4. og 5. klasse

Når I har skrevet alle de karakterer ind I kan huske, skal eleverne vælge en af karaktererne og tegne en tegning af vedkommende. Udover portrættet af karakteren skal tegningen også indeholde en ting/rekvisit fra filmen, som er karakteristisk for vedkommende.

Hæng tegningerne op i klassen og tal sammen om, hvorfor den ting/rekvisit, tegneren har valgt, siger noget om karakteren.

Personkarakteristik for 6. og 7. klasse

Når I har skrevet alle de karakterer ind I kan huske, skal eleverne vælge en af karaktererne og skrive et mere indgående portræt af en af de fire hovedkarakterer. I kan bruge de korte personkarakteristikker i persongalleriet herover som udgangspunkt for portræterne.

Når alle har skrevet et portræt, læser de det op for klassen. Først læses alle portrætter af Gerda, og klassen kan diskutere forskelle og ligheder i portræterne af Gerda. Hvad har den enelte valgt at fremhæve og hvorfor? Hvor er der forskelle og ligheder i portræterne?

Derefter går I videre på samme måde med portræterne af Otto, Sarah og Daniel.

